
поновлення його на роботі, роботодавець, у більшості випадків, не забезпечить особі сприятливих умов для праці, продовжуватиме моббінг через неприязне ставлення до працівника, і, найвірогідніше, особа таки звільниться за власним бажанням у встановленому законом порядку.

На жаль, сьогодні ці питання не врегульовані трудовим законодавством. Моббінг пронизує усю сферу трудових відносин, проте трудовим законодавством досі не врегульовано таку форму порушення прав та інтересів, честі й гідності працівника, які гарантуються Конституцією.

На підставі викладеного можна зробити **висновок** щодо необхідності доопрацювання Проекту Трудового кодексу України і внесення доповнень у вигляді розділу про зловживання правами роботодавцем, а також передбачити відповідальність за порушення цих норм.

Краснов Є.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
канд.юрид.наук, доцент,
доцент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення*

РАТИФІКАЦІЯ КОНВЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ № 102 ЯК ШЛЯХ ЗМІЦНЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Конвенція Міжнародної організації праці № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення»¹ була ухвалена на 35-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці від 28 червня 1952 р. у Женеві (Швейцарія).

16 березня 2016 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102» № 1024-VIII².

Згідно з текстом зазначеного Закону, конвенція ратифікується з такою заявою: «Відповідно до пункту «ф» статті 2 конвенції, Україна бере на себе зобов'язання за такими розділами: «Медичне обслуговування», «Допомога у зв'язку з хворобою», «Допомога з безробіття», «Допомога по старості», «Допомога у випадку трудового каліцтва або професійного захворювання», «Сімейна допомога», «Допомога у зв'язку з вагітністю і пологами», «Допомога по інвалідності», «Допомога у зв'язку з втратою годувальника».

¹ Про мінімальні норми соціального забезпечення: Конвенція МОП від 28.06.1952 р. № 102 // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці. 1919-1964. Т.1. – Женева: Міжнародне бюро праці, 1999. – С. 530-533.

² Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 : Закон України від 16.03.2016 р. № 1024-VIII // Голос України. – 2016. – № 64.

Вона набирає чинності для України через 12 місяців після дати реєстрації документа про ратифікацію у генерального директора Міжнародного бюро праці.

Значення конвенцій і рекомендацій МОП в правовому регулюванні соціального забезпечення в міжнародному та внутрішньодержавному масштабі можна оцінювати з різних сторін. По-перше, в них містяться соціальні стандарти, рівню яких повинно відповідати законодавство всіх країн, які ратифікували відповідну конвенцію. По-друге, конвенції і рекомендації МОП сприяють уніфікації (інтернаціоналізації) законодавства про соціальне забезпечення.

Конвенцію МОП № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» можна віднести до категорії актів універсального значення. Цей документ містить основні норми про види, розміри і умови надання соціального забезпечення.

У Конвенції перераховуються всі види соціального забезпечення: медична допомога, допомоги на випадок хвороби, допомоги по безробіттю, пенсії по старості, допомоги в разі виробничого травматизму і професійних захворювань, допомога багатодітним сім'ям, допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами, пенсії по інвалідності та у разі втрати годувальника.

З урахуванням різноманітності умов, в різних країнах Конвенція передбачає встановлення мінімального рівня забезпечення в усіх перерахованих випадках, визначає коло осіб, які підлягають забезпеченню, і мінімальні розміри виплат для різних суб'єктів.

Україна взяла на себе зобов'язання приєднатися до цієї конвенції ще в 2006 році, коли Верховна Рада ратифікувала Європейську соціальну хартію (переглянути).

Конвенція Міжнародної організації праці № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» являється міжнародно-правовим актом, який є своєрідним інструментом, що визначає та встановлює міжнародні стандарти в соціальній сфері для гармонізації вітчизняного законодавства з питань соціального захисту населення.

При цьому, слід зазначити, що враховуючи окремі особливості розвитку України не дозволяють автоматично перенести загальновизнані міжнародні акти з соціального захисту населення в законодавство України, оскільки останні розраховані переважно на розвинені ринкові відносини.

Отже, приведення національного законодавства у сфері соціального захисту до міжнародних стандартів потребує комплексного підходу при зміні принципів її побудови виходячи з особливостей розвитку держави.

Відповідно до п. 4.21 Генеральної Угоди на 2010-2012 р.р.³ Кабінет Міністрів України зобов'язався вивчити питання щодо ратифікації Україною Європейської соціальної хартії (у повному обсязі), Європейського кодексу соціального забезпечення, Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення, Конвенції МОП № 117 про основну мету та норми соціальної політики та внести відповідні законопроекти до Верховної Ради України.

Державними органами та науковими установами неодноразово вивчалися питання відповідності законодавства України в частині мінімальних норм соціального забезпечення нормам Конвенції 102, інших конвенцій МОП, Європейському кодексу соціального забезпечення. І завжди за висновками проведеної такої роботи зазначалось, що по більшості положень Конвенції 102 законодавство України їм не відповідає.

Потрібно зазначити, що Угода про асоціацію між ЄС та Україною, підписана 21 березня 2014 року⁴, вимагає від Уряду України досягнення цілей посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності.

Право на соціальне забезпечення є основоположним правом людини, і кожній людині, незалежно від того, де вона живе, має бути гарантовано мінімальний рівень базового соціального захисту. Відповідні гарантії передбачені саме в Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення.

Аналіз вітчизняних нормативно-правових актів у сфері соціального захисту дає підстави стверджувати, що норми національного законодавства України не лише відповідають Конвенції № 102, а й в окремих випадках є вищими мінімально встановлених у Конвенції вимог. Зокрема, в Україні охоплено ширше коло осіб, яким гарантується соціальний захист, встановлені більш вищі розміри окремих видів допомог і виплат.

Враховуючи, що національна система соціального захисту включає в себе розгалужену мережу соціальних пільг та виплат у сфері соціального забезпечення, приєднання до Конвенції надасть змогу вибудувати систему пріоритетів у соціальній сфері та стати основою для формування соціальної політики, яка базуватиметься на міжнародно-правових стандартах у сфері соціального захисту.

Ратифікація цієї Конвенції МОП дозволить підвищити мінімальні розміри окремих страхових виплат, зокрема, пенсії за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, на випадок безробіття, встановити гарантії їх виконання.

³ Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010-2012 роки від 09.11.2010 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 220.

⁴ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 21.02.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Ст. 83.

У всіх випадках, потрібно зазначити, що ратифікація Конвенції не може погіршувати існуюче законодавство, а лише його покращувати на користь громадян України.

Аналізуючи положення національного законодавства у сфері соціального забезпечення, можна стверджувати, що в вітчизняна система соціального забезпечення охоплює усі види соціальних допомог, передбачені положеннями Конвенції МОП № 102 та Європейського кодексу соціального забезпечення, зокрема це: медична допомога; допомога по тимчасовій непрацездатності (або у зв'язку з хворобою, не пов'язаною з нещасним випадком на виробництві); допомога по безробіттю; допомога по старості (пенсія за віком); допомога у разі виробничої травми; сімейні допомоги (до яких слід віднести: допомогу при народженні дитини, допомогу на дітей одиноким матерям, допомогу на дітей під опікою та піклуванням, допомогу малозабезпеченим сім'ям з дітьми та інші); допомога по вагітності та пологах; допомога по інвалідності; допомога у разі втрати годувальника.

Розглядаючи положення Конвенції щодо медичної допомоги, слід зазначити, що національне законодавство у сфері медичного забезпечення та медичної допомоги повністю відповідає Конвенції, оскільки кожен громадянин має право на медичну допомогу. Однак, на практиці складається ситуація, коли якість та доступність медичної допомоги у переважній більшості закладів з охорони здоров'я для населення є вкрай низькою. До того ж, в Україні до теперішнього часу залишається не впровадженою система загальнообов'язкового державного медичного страхування.

Слід зазначити, що у зв'язку з ратифікацією Конвенції МОП № 102, необхідним є відновлення фінансування за рахунок коштів соціального страхування оздоровчих заходів, зокрема лікування в санаторно-курортних закладах, санаторіях-профілакторіях, оздоровлення дітей, оскільки частиною другою «Медична допомога» Конвенції 102 передбачено надання застрахованим особам медичної допомоги профілактичного чи лікувального характеру, у разі хворобливого стану особи, з метою підтримання, відновлення чи поліпшення здоров'я захищеної особи та її спроможності працювати і задовольняти свої особисті потреби.

Отже, ми маємо підстави стверджувати, що ратифікація Україною Конвенції Міжнародної організації праці № 102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» та приєднання до усіх 9 розділів, які відповідають 9 видам соціального забезпечення є крок вперед на шляху до зміцнення системи соціального забезпечення та підвищення рівня гарантій у сфері соціального захисту.

Однак, в той же час, необхідно усвідомлювати, що ратифікація Конвенції МОП №102 та підписання Європейського Кодексу соціального забезпечення⁵,

⁵ Європейський кодекс соціального забезпечення : Міжнародний документ від 16.04.1964 р. № ETS N 48 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>. – Заголовок з екрана.

створює умови, коли кожен подальший крок, з одного боку, вимагатиме виконання відповідних зобов'язань від держави щодо дотримання мінімальних соціальних норм, а з іншого боку, створить нові можливості для захисту соціальних прав наших громадян та дозволить забезпечити мінімальний рівень соціальних гарантій, які відповідатимуть міжнародним стандартам.

Кузьменко Г.В.

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
канд. юрид. наук, асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення*

ГУМАНІЗМ РІВНОСТІ ТА НЕРІВНОСТІ ПРАВ ТА ОBOB'ЯЗКІВ В НОРМАХ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Історія принципу гуманізму в праві починається з найпершого законодавчого акту людства, що свідчить про його виключну пріоритетність в юридичній доктрині. Пройшовши шлях від непрямого закріплення у правових нормах до ролі стрижневої ідеї, втіленої у преамбулах фундаментальних нормативно-правових актів сучасності, він поступово стає нормою соціальної взаємодії.

Еволюція ставлення до особи сформувала гуманізму ряд базових ознак. Їх можна виокремити, беручи за критерій соціальне щастя людини:

1). Абсолютна цінність людського життя і здоров'я. Будь-яка загроза життю та здоров'ю особистості, використання життя людини без її згоди як інструменту в політичних, військових, медичних цілях, свідоме нараження людського здоров'я на небезпеку має розцінюватися державою як недопустимість за будь-яких обставин.

2). Честь та гідність особистості. Фізичне збереження життя та здоров'я людини без духовної та моральної складової у повазі до них не в повній мірі відповідатиме суті гуманізму.

3). Соціально-правова захищеність та інформаційне забезпечення. Гарантування правового захисту, соціального та інформаційного забезпечення осіб, які потребують підвищеної уваги з боку влади – беззаперечна передумова існування держави, завданням якої є забезпечення комфорту та щастя осіб з обмеженими фізичними можливостями, невиліковно хворих осіб, пенсіонерів, самотніх матерів, сиріт, осіб без постійного місця проживання, ув'язнених тощо.

Водночас, в науковій доктрині представлені думка, що захист цієї категорії людей виходить не з принципу гуманізму, а з принципу рівності. Так, професор В.Д. Філімонов зауважує: «підтримка слабких членів суспільства